

Els primers passos del preintèrpret: mnemotècnia i oratòria

Xus UGARTE I BALLESTER
Universitat de Vic

Como citar este artículo:

UGARTE I BALLESTER, Xus (2008) «Els primers passos del preintèrpret: mnemotècnia i oratòria», en PEGENAUTE, L.; DECESARIS, J.; TRICÁS, M. y BERNAL, E. [eds.] *Actas del III Congreso Internacional de la Asociación Ibérica de Estudios de Traducción e Interpretación. La traducción del futuro: mediación lingüística y cultural en el siglo XXI. Barcelona 22-24 de marzo de 2007*. Barcelona: PPU. Vol. n.º 2, pp. 533-540. ISBN 978-84-477-1027-0. Versión electrónica disponible en la web de la AIETI: <http://www.aieti.eu/pubs/actas/III/AIETI_3_XUB_Passos.pdf>.

Els primers passos del preintèrpret: mnemotècnia i oratòria

Xus Ugarte i Ballester
Universitat de Vic

Els exercicis que presentem en aquesta comunicació formen part d'un projecte més ampli que neix de la necessitat d'omplir un buit en la pedagogia de la disciplina d'interpretació en català. Es tracta d'una eina d'autoaprenentatge per a l'alumnat i alhora d'una guia per al professorat. Va adreçat a un alumnat de perfil molt ampli: des de l'estudiant novell de grau al futur professional que cursa un postgrau d'interpretació.

En aquest fòrum presentem una sèrie d'activitats per exercitar la memòria (apartat 1), i per aprendre a parlar en públic (apartat 2), destinades especialment a principiants, però també idonis a qualsevol nivell per practicar la memòria i la concentració i com a exercici de distensió.

En primer lloc, m'ha semblat adient començar amb una llista orientativa de les competències preinterpretatives, lingüístiques i extralingüístiques, que no es corresponen necessàriament amb cap modalitat d'interpretació concreta. En aquest sentit, algunes destreses escauen també a oradors, periodistes, mediadors i comunicadors en general.

Competències lingüístiques

- Adquirir consciència que la interpretació és un acte de comunicació oral en el qual s'ha de tenir en compte l'emissor, el receptor i l'objectiu del missatge.
- Aprendre a captar la intenció de l'orador.
- Ser conscient de les qualitats ideals que ha de posseir un intèrpret: habilitats mnemotècniques, capacitat d'anàlisi i síntesi de discursos, concentració, divisió de l'atenció.
- Practicar l'habilitat de realitzar diferents tasques de forma simultània: escoltar i anotar, llegir i parlar, escoltar i parlar.
- Adquirir agilitat mental per reaccionar en qüestió de segons davant les dificultats de traducció.
- Desenvolupar la capacitat d'anticipació i deducció tant de continguts com de vocabulari.
- Adquirir agilitat per canviar constantment d'idioma.
- Desenvolupar la capacitat de concentració i resistència.
- Aprofitar al màxim de les possibilitats de la veu, tot fent-ne fer un ús conscient i eficaç.
- Fer un bon ús de formes de comunicació no verbal, com ara la mirada i la gestualitat, per tal de reforçar el vincle comunicatiu amb el públic oient.
- Saber estructurar un discurs coherent per tal de presentar-lo en públic.
- Adquirir l'hàbit de l'autoescolta i l'autocorrecció.
- Prendre consciència de les pròpies possibilitats a l'hora d'adquirir habilitats interpretatives i desenvolupar estratègies per millorar-les.
- Saber identificar les fases bàsiques del procés interpretatiu: audició, comprensió,

anàlisi i reexpressió.

Competències extralingüístiques

- Adquirir consciència del paper de l'interpret com a mediador lingüístic i cultural.
- Saber identificar les modalitats bàsiques d'interpretació (consecutiva, simultània, vista i enllaç) i les seves variacions (xiuxiueig, relé, *cheval*, asimètrica, videoconferència, mitjans de comunicació, telefònica, social, judicial, llengua de signes, transcripció interlingüística) i tenir la capacitat de simular situacions en què siguin aplicables aquestes variacions de les modalitats.
- Disposar de nocions bàsiques sobre història i teoria de la interpretació mitjançant la lectura i l'anàlisi de diversos articles i llibres sobre la qüestió.
- Disposar de coneixements amplis i sòlids sobre qüestions de cultura general i tenir la curiositat intel·lectual necessària per ampliar-los.
- Reflexionar sobre diferents aspectes de la pràctica professional de l'interpret: aspectes ètics, comercials i tècnics.
- Aprendre a documentar-se sobre qualsevol tema susceptible de ser interpretat.

1. Exercicis de mnemotècnia

En l'imaginari d'alguns estudiants d'interpretació, la memòria sembla ser una de les claus de l'èxit de l'interpret. En efecte, tant la memòria immediata com la memòria a llarg termini (el bagatge de coneixements que hem anat adquirint) són importants per a una bona restitució del missatge. La recerca cognitivista en interpretació, a més de nombrosos teòrics d'aquesta disciplina, ha aportat dades sobre la memòria de treball del professional, amb classificacions, definicions i oferint estratègies mnemotècniques. No ens farem aquí ressò de cap dels autors, atès que el nostre objectiu és fornir activitats per adquirir l'hàbit de treballar i potenciar la memòria.

Tots els exercicis són susceptibles de practicar-se individualment, encara que els beneficis serien més evidents si hi hagués interacció i feedback, per part d'un col·lega amb qui es fan les pràctiques, de la resta de la classe o del professor.

Es tracta d'activitats flexibles des del punt de vista del nivell, atès que segons les necessitats del grup el mateix exercici pot tenir escales de dificultat molt diferents. Per tant, el professor té la possibilitat de construir una progressió pedagògica a mida. Els elements que introduirien aquesta variabilitat poden ser, entre d'altres: el tema, la llargària, la velocitat, el nivell d'abstracció, etc.

Bona part de les activitats es poden dur a terme en la llengua A o B, segons es posi èmfasi en la pràctica de l'expressió d'un idioma o de l'altre. No cal dir que l'esforç mental és molt més elevat si s'opta per la llengua estrangera, per la qual cosa suggerim que es doni prioritat a la llengua materna en els estadis inicials de la formació de l'interpret.

1.1. Agilitat mental

Activitat 1: Història en cadena

Descripció de l'activitat: un estudiant (o el professor) comença una història inventada amb una o dues frases; un segon estudiant repeteix el que el company anterior ha expressat i n'hi afegeix un fragment també inventat, i així successivament fins que la història és massa llarga i la retenció de memòria ja es fa

impossible.

Durada: màxim 15 minuts.

Variacions: cada estudiant afegeix només una paraula, i aleshores el joc ha de ser molt més ràpid. Es poden donar altres indicacions, com ara que tracti un àmbit temàtic concret o que sigui una història acabada.

Activitat 2: *Canvi ràpid de llengua i tema*

Descripció de l'activitat: el professor llegeix un enunciat, que pot ser sorprenent o provocatiu, en una de les llengües de treball. L'alumnat ha d'argumentar immediatament aquella frase en la mateixa llengua que s'ha pronunciat, de forma versemblant. L'estudiant continuarà enregistrant amb fluïdesa i sense parar les raons de l'enunciat, fins que la veu del professor l'interrompi, en una llengua diferent i amb un altre enunciat de temàtica ben diferent. Es poden utilitzar totes les llengües de treball dels alumnes.

Durada: 10-15 minuts

Valoració: a l'autoescolta o escolta per parelles, es té en compte la fluïdesa, la versemblança i el poder de convicció dels arguments.

Exemples d'enunciats: L'esport no és tan bo per la salut com diuen. My mother is always right. La vie serait meilleure dans une Catalogne indépendante. Los turistas creen todavía que España es toros y pandereta. Every cloud has a silver lining. La Iglesia no debería tener opiniones políticas. Les coses clares i la xocolata espessa. Etc.

1.2. *Memòria visual*

La visualització o el fet d'imaginar-se una situació poden ser sovint un bon recurs per ajudar a restituir verbalment un argument. En aquest sentit, l'ajut serà útil sobretot per la modalitat de consecutiva, atès que allò que veiem no cal que sigui anotat. A la interpretació d'enllaç, el record de la imatge facilitarà la reproducció verbal. Alhora, es referma la importància del llenguatge no verbal.

Activitat 3: *Reproducció de l'argument d'una pel·lícula recent*

Descripció de l'activitat: per parelles, o davant d'una classe, l'estudiant intenta reproduir el fil argumental d'una pel·lícula vista fa poc.

Durada: màxim 3 minuts per estudiant.

Valoració: es tindran en compte tant els aspectes formals com els de contingut, amb èmfasi especial en la coherència, i en la fluïdesa, així com en el fet de destriar el nucli dels aspectes secundaris.

Variacions: la intervenció d'un estudiant pot ser objecte d'un exercici de memorització per a la resta d'alumnes, en la mateixa llengua o en una altra.

Activitat 4: *Video sense so*

Descripció de l'activitat: una o dues vegades, segons la llargària i la dificultat, es visualitza i s'escolta un fragment d'entrevista o una notícia enregistrada en vídeo. Seguidament, s'intenta reproduir el contingut amb el volum a zero i només amb les imatges.

Durada: fragment de 3 minuts com a màxim

Valoració: es tindrà en compte la capacitat de retenció de continguts i la seva restitució formal.

Variacions: es pot fer el mateix amb imatges impreses (o una sola imatge), amb la lectura del text corresponent. Seguidament, s'intenta recordar el

contingut del text amb només les imatges al davant.

1.3. Concentració i memòria

La concentració és una de les principals qualitats i necessitats de l'interpret. A la simultània, per exemple, l'interpret s'ha de centrar totalment en el discurs de l'orador i en el seu propi, i no es pot permetre el luxe de distreure's amb els aparells de la cabina o l'accent de l'orador. A la consecutiva, en un primer estadi, l'interpret ha de poder anotar intel·ligiblement sense aclaparar-se pel doll de paraules de l'orador i, seguidament, desxifrar les notes sense deixar de parlar.

Activitat 5: Llistes de paraules

Descripció de l'activitat: un estudiant o el professor llegeix en dues vegades, a poc a poc, una llista de termes per ordre alfabètic. Els estudiants hauran anotat prèviament de forma vertical, com a ajuda visual, l'alfabet. Un cop finalitzada la lectura, cal escriure tots els termes que es recordin. Per anar bé, la llista que es memoritzi hauria de tenir una coherència interna (per exemple, noms de ciutats, adjectius en anglès, verbs en català, etc.). Segons com es manipulin aquestes variacions, el grau de dificultat d'aquesta activitat varia notablement. Per consolidar la concentració, és convenient repetir l'activitat amb dues o tres més llistes diferents, que poden ser inventades al moment pels alumnes.

Durada: uns 10 minuts.

Activitat 6: Sumes i restes mentals

Descripció de l'activitat: el professor, si és a l'aula, o un altre estudiant, recita en veu alta aquestes operacions de càlcul, que poden ser més o menys dificultoses. El càlcul hauria de contenir un mínim de 10 sumes i/o restes i, per descomptat, no es pot fer cap anotació. Com a l'activitat 5, i per consolidar la concentració, és convenient repetir-la, amb xifres diferents

Durada: 3-4 minuts.

Activitat 7: Text amb molts detalls

Descripció de l'activitat: el professor, si és a l'aula, o un altre estudiant, llegeix una o dues vegades un text que contingui molts detalls: per exemple, un acte institucional amb els noms dels assistents, els detalls d'una investigació policial, la descripció d'una ruta turística, etc. Cal recordar el més alt nombre de detalls possibles, tot respectant el fil conductor del discurs. Els alumnes poden enregistrar la seva versió tots alhora i posteriorment se n'escolta un per fer-ne una valoració.

Durada: 15 minuts

Variacions: es pot dur a terme el mateix exercici amb una història amb enjòlit de la qual cal seguir amb molta atenció l'argument. Les intervencions poden ser espontànies o improvisades, però caldrà enregistrar-les per tenir constància exacta de què s'ha dit.

2. Parlar en públic

Una bona interpretació ha de ser equivalent a un bon exercici d'oratòria davant d'una audiència. Els exercicis que es proposen tenen com a meta principal ajudar els estudiants a perdre la por de parlar en públic i a expressar-se amb claredat i coherència. Permeten que l'alumnat reflexioni sobre qüestions com la comunicació no verbal o el contacte visual amb l'audiència. Es valorarà el contingut (versemblança, argumentació) i el poder de persuasió pel que fa a la qüestió tractada.

En la majoria dels exercicis proposats, es demana als estudiants que surtin per torns i es col·loquin drets davant dels seus companys i sense cap objecte al davant, com ara una taula o una cadira que els pugui servir de «pantalla protectora». També és important que

no duguin res a les mans, com ara un bolígraf o una llibreta. Cal explicar als estudiants que establir un bon contacte visual amb l'audiència és fonamental per guanyar-se la seva confiança. Cal mirar a tot el públic en general, encara que no hi ha res de dolent a fixar, de tant en tant, la mirada en alguna «cara amable» que els faci sentir més relaxats.

Arribats a aquest punt, és interessant esmentar la importància de la formalitat del registre, un requisit no sempre valorat pels estudiants, poc acostumats a contextos formals. En aquest sentit, l'automatització, tant en la llengua A com en la llengua B, de les fórmules bàsiques de presentació, agraïments, excuses i cloenda d'un discurs tipus és un requeriment obligat per donar una consistència a la restitució.

Finalment, i pel que fa a les variacions, direm que tots aquests exercicis poden enregistrar-se al laboratori d'interpretació. Tot i que es perd la característica bàsica de parlar en públic, és l'única manera de procedir a una autoescolta i és aconsellable amb els grups nombrosos. Amb un intercanvi d'auriculars, el company pot procedir a la valoració de la gravació.

2.1. Discursos improvisats

Activitat 8: Només un minut

Descripció de l'activitat: aquest exercici s'inspira en el conegut joc-concurs anglès anomenat *Just a minute*.

Els estudiants surten per torns i es col·loquen al davant de la classe. El professor proposa un tema, que pot estar escrit en un paperet i triat a l'atzar. L'estudiant ha de començar a desenvolupar-lo immediatament i parlar-ne ininterrompudament durant un minut. A l'annex s'inclou una llista possible de temes a desenvolupar.

Durada: un minut per a cada estudiant. Temps destinat als comentaris / correccions posteriors variable.

Variacions: Aquesta activitat es pot anar repetint al llarg del curs, augmentant-ne la complexitat mitjançant l'elecció de temes més difícils i/o allargant el temps de la intervenció. L'exercici es pot transformar en debat, si un altre estudiant, avisat prèviament o no, planteja una rèplica, que també ha de durar un minut.

Activitat 9: Elaboració d'una notícia a partir del titular

Descripció de l'activitat. El professor llegeix el titular d'una notícia recent. En parelles, els estudiants desenvolupen la notícia fent servir els coneixements que tenen de l'actualitat. Per torns, surten al davant de la classe per exposar la notícia corresponent i poden ajudar-se de notes breus. Finalment, el professor llegeix la notícia real per comparar-la amb la presentada pels estudiants.

Duració: 5-7 minuts de preparació dels estudiants per a cada notícia. 1-2 minuts per notícia per fer l'exposició en públic. Temps de comentari/correcció variable.

Variacions: el titular pot ser d'un fet inventat, o d'una notícia difícilment coneguda pels estudiants. Aleshores, sense temps per la reflexió, l'alumne ha d'inventar uns esdeveniments que, com a mínim, haurien de resultar versemblants. Es pot demanar a la resta de la classe o a un sol estudiant una reformulació de cada discurs improvisat.

Valoració: ens fixarem especialment en la capacitat d'estructurar amb rapidesa un discurs i d'exposar-ne les idees amb claredat.

2.2. Discursos preparats

Activitat 10: Exposició oral en la llengua A

Descripció de l'activitat: L'alumne exposa un tema preparat prèviament davant de

la classe mentre la resta d'alumnes escolten i prenen notes. Un cop acabada l'exposició, un estudiant surt a fer-ne la interpretació consecutiva cap a la mateixa llengua A. L'estudiant que exposi no pot llegir el text: el discurs es farà amb l'ajuda d'apunts manuscrits en forma d'esquema o de notes de consecutiva. Seguidament, l'estudiant orador fa les esmenes pertinents a la restitució del seu company. Finalment, tots els alumnes enregistren la seva versió i s'escolten. Pel que fa a la llista de temes possibles, destinats a incrementar el bagatge de coneixements generals de l'alumne, vegeu annex.

Durada de l'exposició: de 3 a 5 minuts.

Valoració: s'avaluarà l'escaïença del tema i el contingut del tema tractat, la claredat argumentativa i expositiva i la capacitat oratòria.

Variacions: L'alumne que exposi prepararà dues o tres preguntes de reflexió per a la classe sobre el tema que ha plantejat. L'autoescolta es pot fer a partir del barem d'avaluació per a la consecutiva.

Activitat 11: Breus discursos en català sobre la interpretació

Descripció de l'activitat: A partir d'un enunciat escrit en un paperet i triat a l'atzar, l'alumne o parella d'alumnes exposaran els seus criteris; seguidament, un altre estudiant en farà una rèplica argumentada segons els seus punts de vista. Aquest exercici pot servir a l'alumne d'autoreflexió sobre la pròpia pràctica interpretativa. És aconsellable fer aquest exercici al cap d'unes setmanes d'haver començat el curs, de manera que els estudiants puguin reflexionar sobre les seves pròpies experiències a l'aula. La preparació i plantejament del debat pot fer-se individualment o per parelles.

Duració: 2 minuts per al plantejament del tema; un màxim de 15 minuts per a les rèpliques de la resta de la classe.

Llista de temes a exposar i debatre:

- Quin ha de ser el paper de l'intendent: una figura "invisible", discreta, que passa desapercebuda per a la majoria del seu auditori, o bé al contrari? Per què?
- L'intendent ha de millorar el discurs original?
- Quina modalitat d'interpretació creus que requereix més preparació? Per què?
- Com es poden superar algunes dificultats pràctiques de la interpretació, com ara: l'orador llegeix a gran velocitat / el seu accent està molt lluny de l'estàndard / té una dicció defectuosa?
- Quines qualitats ha de posseir un intèrpret que no són necessàries en un traductor? I viceversa?
- Creus que la formació de traductor beneficia el futur intèrpret? O, al contrari, és un obstacle per al seu aprenentatge i seria preferible que procedís d'una altra disciplina? I viceversa?
- En quins casos creus que l'intendent ha de fer valer la seva ètica professional? Posa exemples.
- La neutralitat de l'intendent durant l'exercici de la seva feina. Com l'enteneu?

Annex

Activitat 8: Punts de vista a debatre

- L'esport és un antídoto contra la violència.

- Les dones són massa sensibles per ocupar alts càrrecs.
- El turisme rural ha fet millorar la vida de molts pobles.
- Fer massa esport no és bo per la salut.
- Als turistes del Nord d'Europa només els interessa el sol.
- «No puc viure sense Internet».
- Amb Catalunya independent viuríem més feliços.
- La guerra dels EUA contra Irak va ser per motius econòmics, no pas polítics o de seguretat.
- Qui no té feina és perquè no vol.
- L'eutanàsia hauria de ser legal.
- L'estat del benestar està en crisi.
- La moda ens esclavitza cos i ànima.
- El món acadèmic i el laboral encara estan molt allunyats.
- El somni americà és una farsa.
- Deixar de fumar és fàcil.
- El món s'acaba: ja no hi ha valors, ni perspectives de futur per a la humanitat.
- La medicina convencional és poc sensible al factor humà.
- La immigració implica necessàriament delinqüència.
- L'església no hauria d'opinar sobre temes polítics.

Activitat 9.1: Temes a tractar

- Història i geopolítica: la República espanyola, la Guerra Civil i postguerra: memòria històrica; el nou ordre mundial després de la caiguda del mur; la des/colonització; el conflicte palestí; Irlanda del Nord; conflictes recents o actuals (exIugoslàvia, Irak, països africans...); les guerres mundials, etc.
- Economia: nous conceptes (mundialització, neoliberalisme, etc.); nocions bàsiques (capitalisme, socialisme); borsa, la unió econòmica i monetària a Europa.
- Actualitat (política, social).
- Dret.
- Organitzacions i institucions internacionals (UE, ONU, OTAN...).
- Cultura: arts, literatura, música.
- El món anglosaxó: institucions, política, cultura, sistema educatiu, etc.
- Civilitzacions, cultures, religions (islam, judaisme, etc.).

Així doncs, a diferència de la divisió clàssica en la qual s'ensenyen separadament la consecutiva, la simultània o la traducció a la vista, la nostra proposta es basa en la possibilitat de practicar un seguit de destreses, que siguin aplicables a qualsevol modalitat interpretativa.

Referències bibliogràfiques

Ugarte, X. (en premsa). *La formació de l'intèrpret. La pràctica i el context*. Vic: Eumo Editorial.